

Received/Geliş: 19.02.2016///Accepted/Kabul: 25.04..2017

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ: BOYLAMSAL BİR ARAŞTIRMA

Yrd. Doç. Dr. Gökhan UYANIK

Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını çeşitli değişkenlere göre incelemektir. Araştırmada boylamsal tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu Eylül 2011 ve Mayıs 2015 tarihleri arasında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği lisans programında dört yıl boyunca eğitim alan 92 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Üstüner (2006) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler SPSS 21.0 istatistik paket programı ile çözümlenmiştir. Verilerin analizinde tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ve çoklu karşılaştırma için Bonferroni testi uygulanmıştır. İlişkisel analizler için pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyi, cinsiyet ve tercih önceliği değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca, birinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta öğretmen adaylarının akademik başarılarıyla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. İkinci sınıfta ise akademik başarılarıyla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Başarı, Öğretmenlik Mesleği, Sınıf Öğretmeni Adayları, Tutum

EXAMINATION OF THE ELEMENTARY TEACHER CANDIDATES ATTITUDES TOWARDS TEACHING PROFESSION ACCORDING TO VARIOUS VARIABLES: A LONGITUDINAL RESEARCH

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the teacher candidates' attitudes towards the teaching profession according to different variables. Longitudinal survey model used in the study. Working group of the study is constitutes of 92 teacher candidates who were educated in the elementary teaching undergraduate program between September 2011 and May 2015 Gazi University Faculty of Education. Attitude scale towards teaching profession developed by Üstüner (2006) is used as a data collection tool. Data were analyzed with SPSS 21.0 statistical software package. In data analysis single factor analysis of variance (ANOVA) and the Bonferroni test was applied for multiple comparisons. Pearson correlation coefficients were calculated for relational analysis. As a result, it was determined that a significant differences according to gender, preferred priority and grade level variables of elementary teacher candidates attitudes towards teaching profession. However, it was seen that a high level positive and significant relationship between the academic achievements and attitudes towards teaching profession at first, third and fourth graders. In the second class it was found to have an intermediate level positive and significant relationship between the attitudes towards teaching profession and academic achievements.

Keywords: Achievement, Attitude, Elementary Teacher Candidates, Teaching Profession

1.GİRİŞ

Bireyin yaşamına yön veren en önemli olgulardan birisi, tercih ettiği meslektir. Bireyin kendine uygun bir meslek seçmesi ve ona karşı tutumlarının olumlu olması kendini mutlu edeceği gibi, toplumun kalkınmasına da ciddi katkılarda bulunacaktır (Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007). Meslek, toplumsal yaşamdaki işbölümü sonucu meydana gelen yaşamsal bir olgu olup, toplumsal yaşamın sürdürülmesinde önemlidir (Sönmez, Senemoğlu, Alkan, Bircan, Karakütük ve Yanpar, 2000). Birey toplum içinde mesleği aracılığıyla bir yer edinir, geçimini sağlar, geleceğini bu temel üzerine inşa eder. Aynı zamanda meslek bireyin kişiliğini ciddi anlamda etkiler (Aslan ve Köksal-Akyol, 2006). Benlik yapısıyla uyumlu bir meslek, bireyin benliğini güçlendirirken, benlik yapısıyla uyumlu olmayan bir meslek birey için ciddi sıkıntılar oluşturur. Benzer şekilde, benliği ile uyumlu bir mesleğe sahip olan bireylerin daha başarılı ve verimli olmaları beklenirken, benliği ile uyumsuz bir mesleğe sahip olan bireylerin çatışma ve doyumsuzluk yaşama olasılıkları oldukça yüksektir (Arıcak ve Dilmaç, 2003). Bu bağlamda, öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi ve ortaya çıkan bulgular doğrultusunda bu tutumlarının geliştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması şarttır (Özder, Konedra ve Perkan-Zeki, 2010).

Öğretmenlik, eğitim örgütlerindeki bir konumu ve o konumun öngördüğü davranışlar setini oluşturan, konumun statü, görev ve ilişkilerini ifade eden bir kavramdır (Üstüner, 2006). Yılmaz (1996), öğretmenliğin dinamik bir meslek olduğunu ve öğretmenin kendini yetiştiren kurumların kazandırdıkları ile bütün meslek yaşamı boyunca yetinmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunun yanında mesleğin *yöntem* boyutunun en az *içerik* boyutu kadar önemli olduğunu ve bir konuyu bilmenin çoğu zaman onu öğretebilmek için yeterli olmadığını söyleyerek mesleğe karşı olumlu tutum içinde olmanın bu sorunların üstesinden gelebilmek için ön koşul olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin kişisel eğilimleri, öğrencilerin yönelimini etkileyen önemli unsurlardan biridir. Bu anlamda, öğretmenin kendini işine vermesi ile öğrencinin onu bu özelliği ile örnek alması arasında olumlu bir ilişki olduğu düşünülebilir. Kısacası öğretmen davranışlarının niteliği, eğitim sisteminin amaçlarına ulaşabilmesine etki eden önemli değişkenlerden biridir. Bu konuda yapılan çalışmaların büyük bir bölümünde, öğretmen adaylarının meslek hayatına başlamadan önce kazandıkları bilgi, beceri, davranış ve tutumlarının önemli bir etken olduğu üzerinde durulmaktadır. Çünkü dünyadaki bu değişim ile birlikte değişen ve gelişen öğretmen ve öğrenci rolleri de farklılaşmıştır. Klasik eğitim sisteminin geleneksel olan sert mizaçlı, katı disiplinli, sınıfta sadece kendisinin konuşma hakkı olan öğretmen, modern eğitim sisteminin ortaya koyduğu öğrenci merkezli öğretim nedeniyle artık öğrenmenin sorumluluğunu öğrenci ile paylaşmak durumunda kalmıştır (Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007).

Çağdaş eğitim yaklaşımları, bireyin meslek tercihi yaparken ilgi ve gereksinimlerini fark edebilmesini ve bunları karşılayacak meslekleri belirleyerek bunlar arasından kendine en uygun olanı tercih edebilmesini ve mesleğe karşı olumlu tutum geliştirilmesini önemle vurgulamaktadırlar. Bunun için bireyin yapacağı tercihinde daha gerçekçi davranması yani ilgi, yetenek, değer ve olanaklarıyla uygunluk içerisinde olması çok önemlidir (Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007). Bu bakımdan mesleğe yönelik tutumun önemi göz ardı edilemez.

Mesleğe yönelik tutum, mesleğin nasıl yapılacağını belirlemektedir (Şenel, Demir, Sertelin, Kılıçaslan ve Köksal, 2004). Bu durumda, mesleğini seven öğretmenlerin başarılı olma olasılıkları da sevmeyenlere göre daha yüksek olacaktır. Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde ise meslek bilinci edinmeleri etkili görülmektedir. Bu nedenle, hizmet öncesi eğitimin özellikle ilk yıllarında öğretmen adaylarına öğretmenliğin bir

uzmanlık mesleği olduğu bilinci kazandırılmalıdır (Şimşek, 2005). Öğretmenlerin özellikle hizmet öncesi eğitimleri sırasında öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi ve becerilerin yanında mesleğe yönelik olumlu duyuşsal özellikler kazanmaları beklenmektedir. Duyuşsal özelliklerin önemli öğelerinden biri olan tutumlar, eğitim araştırmalarında sıkça ele alınan kavramlardandır (Başbay, Ünver ve Bümen, 2009). Bireylerin davranışlarının incelenmesinde davranışın belirleyicilerinden birisi olarak tutumlar araştırmaya ve incelenmeye değer görülmektedir. Tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli biçimde oluşturan bir eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 1999). Tutumlar nesnelere, insanlar ya da olaylar hakkında olumlu ya da olumsuz değerlendirme ifadeleridir ve insanın bir şey hakkında ne hissettiğini ifade eder (Robbins, 1994).

Öğretmen adaylarının da öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu ya da olumsuz tutumları olabilir. Bu sebeple, öğretmenliğe ilişkin tutumların belirlenmesi ve öğretmen adaylarında bu tutumların nasıl oluştuğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Bilimsel araştırmalarla öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar belirlenirse, hizmet öncesi öğretmen eğitiminin eksiklikleri görülebilir. Bu şekilde tespit edilen eksikliklere çözüm yolları bulunabilir. Bu araştırma, eğitim-öğretim sürecinin temelinde görev yapacak olan sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesini sağlayacak bir araştırma olması bakımından önemlidir. Buradan hareketle bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenliği lisans programında öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar boylamsal olarak incelemektir. Ayrıca, dört yıllık süreçte çeşitli değişkenlere göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında yaşanan değişimleri belirlemektir. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

- 1) Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2) Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 3) Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları öğrenim gördükleri lisans programını tercih etme önceliğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 4) Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarı düzeyleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

2.YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma boylamsal tarama modelindedir. Boylamsal tarama araştırmaları eğilim belirlemek, ortak özelliği olan bir grubu incelemek veya aynı kişilerin zamana bağlı değişimlerini araştırmak amacıyla yapılabilir (Fraenkel ve Wallen, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde sınıf öğretmenliği lisans programına başlayan ve 2014-2015 eğitim-öğretim yılında sınıf öğretmenliği lisans programından mezun olan 92 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Üstüner (2006) tarafından geliştirilen *Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği* kullanılmıştır. Ölçek, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu yansıtan toplam 34 maddeden oluşmaktadır. Tutum ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 170, en düşük puan ise 34 olarak değerlendirilmiştir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun olumlu olması, düşüklüğü ise olumsuz olması anlamına gelmektedir. Ölçeğin ölçüt geçerliğinin .89, puan kararlılığına ilişkin güvenilirlik katsayısının .72, iç tutarlılık katsayısının ise .93 olduğu belirlenmiştir. Geliştirilen tutum ölçeği 2011-2012, 2012-2013, 2013-2014 ve 2014-2015 eğitim-öğretim yıllarının bahar dönemlerinde toplamda dört defa aynı çalışma grubuna uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının akademik başarı puanları, buldukları ders dönemi itibariyle elde ettikleri akademik ortalamaları olarak değerlendirilmiştir. Puan aralıkları, dördlük not sisteminde (2,00-2,49), (2,50-2,99), (3,00-3,49) ve (3,50-4,00) olmak üzere dört aralık şeklinde belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 21.0 istatistik paket program üzerinde çözümlenmiştir. Verilerin analizinde bağımsız t-testi, tekrarlı ölçümler için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ve çoklu karşılaştırma testlerinden Bonferroni testi kullanılmıştır. İlişkisel karşılaştırma için Pearson Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Veriler $p < .05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

3.BULGULAR

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız t-testi kullanılmıştır. Bağımsız t-testi sonuçları Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre t-testi sonuçları

Sınıf Düzeyi	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS.	sd	t	p
Birinci Sınıf	Kadın	66	95,28	14,97	90	2,764	.001*
	Erkek	26	86,53	9,48			
İkinci Sınıf	Kadın	66	95,69	7,88	90	,183	.865
	Erkek	26	95,34	9,18			
Üçüncü Sınıf	Kadın	66	119,19	20,74	90	,318	.776
	Erkek	26	117,53	26,55			
Dördüncü Sınıf	Kadın	66	138,57	13,81	90	2,068	.034*
	Erkek	26	132,15	12,31			

Tablo 1’de, birinci sınıf düzeyinde sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir

($t(90)=2,764$, $p<.05$). Aritmetik ortalama puanlarına bakıldığında, kadın öğretmen adaylarının puanının ($\bar{X}=95,28$), erkek öğretmen adaylarının puanından ($\bar{X}=86,53$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre, birinci sınıfta kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

İkinci ve üçüncü sınıf düzeylerinde ise sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($t(90)=,183$, $p>.05$; $t(90)=,318$, $p>.05$). Bu bulgu, ikinci ve üçüncü sınıf düzeylerinde cinsiyet değişkeninin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Buna göre, kadın ve erkek öğretmen adaylarının lisans öğrenimlerinin ikinci ve üçüncü yılında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının benzer düzeyde olduğu söylenebilir.

Dördüncü sınıf düzeyinde ise sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($t(90)=2,068$, $p<.05$). Aritmetik ortalama puanlarına bakıldığında, kadın öğretmen adaylarının puanının ($\bar{X}=138,57$), erkek öğretmen adaylarının puanından ($\bar{X}=132,15$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre, dördüncü sınıfta kadın öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tekrarlı ölçümler için tek faktörlü ANOVA testi kullanılmıştır. Yapılan ANOVA analizi sonucunda ortaya çıkarılan ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 2’de, anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirten sonuçlar Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre tutum ölçeği ortalama puan ve standart sapma değerleri

Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS.
Birinci Sınıf	92	92,81	14,1614
İkinci Sınıf	92	95,59	8,2236
Üçüncü Sınıf	92	118,72	22,3970
Dördüncü Sınıf	92	136,76	13,6513

Tablo 2’de, sınıf öğretmeni adaylarının birinci sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği ortalama puanının $\bar{X}=92,81$, ikinci sınıfta $\bar{X}=95,59$, üçüncü sınıfta $\bar{X}=118,72$ ve dördüncü sınıfta $\bar{X}=136,76$ olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyi değişkenine göre ANOVA analizi sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Deneklerarası	25332.030	91	278.374			
Ölçüm	118795.856	3	39598.619	175.26	.000	4-1, 4-2, 4-3, 3-1, 3-2
Hata	61678.894	273	225.93			
Toplam	154953.217	367				

Tablo 3'e göre, sınıf öğretmeni adaylarının birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta belirlenen öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir $F(3, 273)=175.26, p<.05$. Belirlenen bu farkın hangi sınıf düzeylerinde olduğunu tespit etmek amacıyla *Bonferroni* testi kullanılmıştır. Buna göre, öğretmen adaylarının dördüncü sınıftaki tutum ölçeği aritmetik ortalama puanının ($\bar{X}=136,76$), birinci ($\bar{X}=92,81$), ikinci ($\bar{X}=95,59$) ve üçüncü sınıftaki puanından ($\bar{X}=118,72$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, öğretmen adaylarının üçüncü sınıftaki tutum ölçeği aritmetik ortalama puanının ($\bar{X}=118,72$) birinci ($\bar{X}=92,81$) ve ikinci sınıftaki puanından ($\bar{X}=95,59$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının birinci ve ikinci sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasındaki farkın ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre, sınıf öğretmeni adaylarının lisans eğitimi sürecinin ilk yılında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Fakat lisans eğitimlerinin üç ve dördüncü yıllarında bu tutumlarında anlamlı düzeyde bir artış olduğu ve öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlara sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının, öğrenim gördükleri lisans programını tercih etme önceliğine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız t-testi kullanılmıştır. Bağımsız t-testi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4. Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının programlarını tercih etme önceliği değişkenine göre t-testi sonuçları

Sınıf Düzeyi	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS.	sd	t	p
Birinci Sınıf	İsteyerek	37	99,16	9,27	90	6,298	.000*
	İstemeyerek	55	88,34	7,16			
İkinci Sınıf	İsteyerek	37	97,13	6,43	90	1,568	.101
	İstemeyerek	55	94,52	8,62			
Üçüncü Sınıf	İsteyerek	37	120,35	20,16	90	,652	.516
	İstemeyerek	55	118,72	18,62			

	İstemeyerek	55	117,38	22,21			
	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Dördüncü Sınıf	İsteyerek	37	139,72	14,68	90	1,101	.274
	İstemeyerek	55	136,38	14,04			

Tablo 4’de, birinci sınıf düzeyinde sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında sınıf öğretmenliği lisans programını tercih etme önceliği değişkenine göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($t(90)= 6,298$, $p<.05$). Aritmetik ortalama puanlarına bakıldığında, sınıf öğretmenliği lisans programını isteyerek tercih eden öğretmen adaylarının tutum ölçeği ortalama puanının ($\bar{X}=99,16$), bu programı istemeyerek tercih eden öğretmen adaylarının ortalama puanından ($\bar{X}=88,34$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulguya göre, birinci sınıfta programını isteyerek tercih eden öğretmen adaylarının, istemeyerek tercih eden öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

İkinci, üçüncü ve dördüncü sınıf düzeylerinde ise sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları arasında sınıf öğretmenliği lisans programını tercih etme önceliği değişkenine göre anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($t(90)= 1,568$, $p>.05$; $t(90)= ,652$, $p>.05$; $t(90)= 1,101$, $p>.05$). Bu bulgu, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf düzeylerinde sınıf öğretmenliği lisans programını tercih etme önceliği değişkeninin, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Buna göre, sınıf öğretmenliği lisans programını isteyerek veya istemeyerek tercih eden öğretmen adaylarının, lisans öğrenimlerinin ikinci, üçüncü ve dördüncü yıllarında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının, sınıf düzeylerine göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarı düzeyleri arasında ne tür bir ilişki olduğu belirlemek amacıyla, Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Bu sonuca ilişkin veriler Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5. Sınıf düzeyine göre sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki

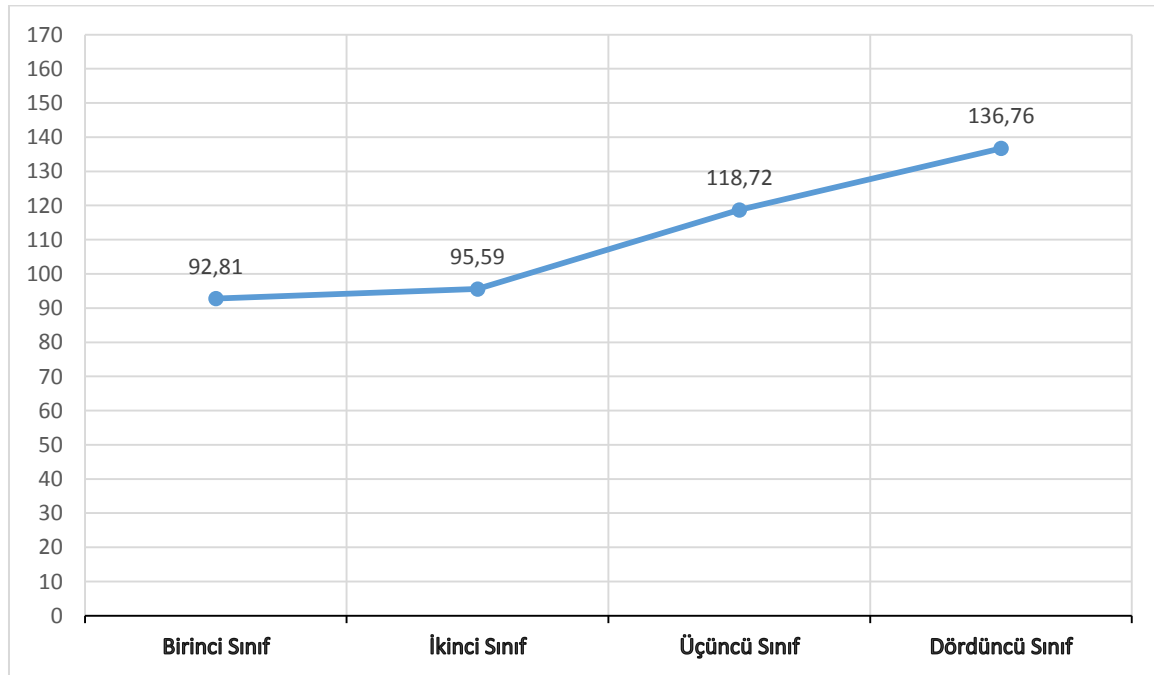
Sınıf Düzeyi	Puan	N	$\bar{X}$	SS.	r	p
Birinci Sınıf	TÖ	92	92,81	14,1614	.712**	.000
	ABP	92	2,57	,8416		
İkinci Sınıf	TÖ	92	95,59	8,2236	.423**	.000
	ABP	92	2,72	,6131		
Üçüncü Sınıf	TÖ	92	118,72	22,3970	.706**	.000
	ABP	92	2,85	,7498		
Dördüncü Sınıf	TÖ	92	136,76	13,6513	.815**	.000
	ABP	92	3,09	,6803		

TÖ: Tutum Ölçeği

ABP: Akademik Başarı Puanı

Tablo 5'e göre, sınıf öğretmeni adaylarının birinci sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir, $r=0.712$, $p<.05$. İkinci sınıfta ise öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile akademik başarı arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=0.423$, $p<.05$. Bununla birlikte, üçüncü ve dördüncü sınıflarda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile akademik başarı arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir, $r=0.706$, $p<.05$ ve $r=0.815$, $p<.05$.

Bu bulgulara bakarak, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasında doğru bir orantı olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumları arttıkça, akademik başarı düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir. Dört yıllık araştırma sürecinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında gerçekleşen değişime ilişkin çizgi grafik, Grafik 1'de görülmektedir.

Grafik 1. Sınıf öğretmeni adaylarının lisans öğrenimi süresince öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği puanlarının değişimi

Grafik 1'e bakıldığında, sınıf öğretmeni adaylarının lisans öğrenimlerinin birinci yılında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. İkinci yılda artma eğilimi gösteren olumlu tutumlar, üçüncü ve dördüncü yıllarda anlamlı düzeyde artış göstermiştir. Buna göre, sınıf öğretmeni adaylarının lisans öğrenimlerinin ilk yılında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının düşük olduğu, dört yıllık lisans eğitimlerinin sonunda ise öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlar geliştirdikleri söylenebilir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları boylamsal olarak incelenmiştir. Öğretmen adaylarının tutum ölçeği ortalama puanları; cinsiyet değişkeni, sınıf düzeyi değişkeni ve sınıf öğretmenliği lisans programını tercih etme önceliklerine göre karşılaştırılmıştır. Bununla birlikte, dört yıllık öğrenimleri boyunca akademik başarıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, kadın ve erkek öğretmen adaylarının birinci ve dördüncü sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki farkın kadın öğretmen adaylarının lehine istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t(90)= 2,764$, $p<.05$ ve $t(90)= 2,068$ $p<.05$). Bu sonuç, ilgili literatürde yer alan bazı araştırmaların (Aksoy, 2010; Baykara-Pehlivan, 2008; Bozdoğan, Aydın ve Yıldırım, 2007; Çapa ve Çil, 2000; Özbek, Kahyaoğlu ve Özgen, 2007; Doğan ve Çoban, 2009; Terzi ve Tezci, 2007) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Buna karşın ilgili literatürde, kadın ve erkek öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı belirlendiği çalışmalara da rastlanmıştır (Bulut, 2009; Bulut ve Doğan, 2006; Çakır, Erkuş ve Kılıç, 2004; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011; Şahin-Taşkın ve Hacıömeroğlu, 2010).

Bu araştırmada, sınıf öğretmeni adaylarının dört yıllık lisans eğitimleri süresince öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının her yıl giderek artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlara göre, birinci ve ikinci sınıfta düşük olan tutumların üçüncü ve dördüncü sınıflarda anlamlı düzeyde artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sonuç; Özbek, Kahyaoğlu ve Özgen (2000); Çapa ve Çil (2000)'in araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Fakat Baykara-Pehlivan (2008); Terzi ve Tezci (2007); Özder, Konedralı ve Zeki (2010) ise sınıf düzeyi değişkeninin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında anlamlı bir etkisinin olmadığını tespit etmişlerdir.

Araştırmada, sınıf öğretmeni adaylarının öğrenim gördükleri programı tercih etme önceliğinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, Erdem ve Şimşek (2000); Özbek (2007)'in araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Buna göre, sınıf öğretmenliği lisans programını isteyerek tercih eden öğretmen adaylarının bu programı istemeyerek tercih eden öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik daha olumlu tutumlara sahip oldukları söylenebilir.

Özder, Konedralı ve Zeki (2010) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasında düşük düzeyde bir ilişkinin olduğunu belirlemişlerdir. Bu araştırmanın sonucunda ise öğretmen adaylarının birinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasında yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. İkinci sınıftaki akademik başarıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında ise orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre, birinci sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumları düşük olan öğretmen adaylarının akademik başarılarının da düşük olduğu görülmüştür. Buna ek olarak, üçüncü ve dördüncü sınıfta öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlarındaki artışın akademik başarılarının da artmasını sağladığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, akademik başarıları artan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlarının da arttığı düşünülebilir. Bu anlamda, öğretmen adaylarına lisans öğrenimleri süresince verilecek eğitimin önemi büyüktür. Özellikle eğitim ve öğretim ile ilgili meslek bilgisi derslerinin ve okul deneyimi/öğretmenlik uygulaması gibi derslerin bu süreçteki etkisi göz ardı edilemez. Belirtilen bu tür derslerin öğretmenliğin temelini oluşturduğu düşünülebilir.

Öğretmen adaylarına lisans öğrenimi sürecinde özellikle öğretim ile ilgili derslerde kendilerinin aktif olmalarına yönelik uygulamalar yaptırılmalıdır. Bu durum, hizmet öncesinde öğretmenlik deneyimini yaşayan öğretmen adaylarının mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirmesine katkı sağlayacaktır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik bu tür araştırmaların devam etmesi gerektiği düşünülmektedir. Tutumlar çeşitli etkenlerden dolayı değişebilmektedir, bu yüzden belirlenen tutumların hangi nedenlerden kaynaklandığının daha detaylı incelenebilmesi için bu konuda nitel bir çalışma yapılabilir.

5.KAYNAKÇA

- Aksoy, M. E. (2010). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları”. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 197-212.
- Arıca, T. ve Dilmaç, B. 2003. “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Bir Takım Değişkenler Açısından Benlik Saygısı ile Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi.” *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(1)
- Aslan, D. ve Köksal-Aksoy, A. (2006). “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve Mesleki Benlik Saygılarının İncelenmesi.” *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 51-60.
- Başbay, M., Ünver, G. ve Bümen, N. T. (2009). “Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları: Boylamsal Bir Çalışma.” *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(59). 345-366.
- Bozdoğan, A. E., Aydın, D. ve Yıldırım, K. (2007). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları.” *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 83-97.
- Bulut, İ. (2009). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi örneği)”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 13-24.
- Bulut, H. ve Doğar, Ç. (2006). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumlarının İncelenmesi.” *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 13-27.
- Çakır, Ö., Erkuş, A., ve Kılıç, F. (2004). *Öğretmenlik Meslek Bilgisi Programının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları.
- Çapa, Y. ve Çil, N. (2000). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi.” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69-73.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). “Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları.” *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-110.
- Doğan, T. ve Çoban, E. A. (2009). “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.” *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 157-168.

- Erdem, A. R. ve Şimşek, S. (2000). *PAÜ eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenliği seçmelerinde etkili olan faktörler*. II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. (6. Baskı). New York: McGraw-Hill International Edition.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Özbek, R. (2007). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Kişisel, Ekonomik ve Sosyal Faktörlerin Etkililik Derecesine İlişkin Algıları.” *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 145-159.
- Özbek, R., Kahyaoğlu, M. ve Özgen, N. (2007). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi.” *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 221-232.
- Özder, H., Konedralı, G. ve Zeki-Perkan, C. (2010). “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.” *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(2), 253-275.
- Pehlivan-Baykara, K. (2008). “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sosyo-Kültürel Özellikleri ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Çalışma.” *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 151-168.
- Robbins, S. (1994). *Örgütsel davranışın temelleri*. (Çev: S. A. Öztürk) Eskişehir: ETAM Basım Yayın.
- Sönmez, V., Senemoğlu, N., Alkan, C., Bircan, I., Karakütük, K. ve Yanpar, T. 2000. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Anı Yayıncılık. Ankara
- Şahin-Taşkın, Ç. ve Hacıömeroğlu, G. (2010). “İlköğretim Bölümü Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Tutumları: Nitel ve Nicel Verilere Dayalı Bir İnceleme.” *İlköğretim Online*, 9(3), 922-933.
- Şenel, H. G., Demir, İ., Sertelin, Ç., Kılıçaslan, A., ve Köksal, A. (2004). “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki.” *Eğitim Araştırmaları*. 15(4), 99-109
- Şimşek, H. (2005). “Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları.” *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 1-26.
- Terzi, A. R. ve Tezci, E. (2007). “Necatibey Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları.” *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 52, 593-614.
- Üstüner, M. (2006). “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.” *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 109-127.
- Yılmaz, H. (1996). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. (1. Baskı). İstanbul: Öz Eğitim Yayınları.